

DRUŠTVENIK

LETO 1931 — ŠTEVILKA 12

Skiptikon ali kino?

(Konec.)

Kino operater pa ne nalaga društvu samo dolžnosti, da ima izprašane kino operaterja, ampak zahteva tudi primerno ureditev dvorane z zadostnim številom izhodov na prosto. Nad temi izhodi mora po oblastvenih predpisih goreti posebna luč tudi med predstavo in ta luč ne sme biti navezana na isti električni vir, kakor luč projekcijskega aparata. Strog predpis je nadalje ta, da mora biti projekcijski aparat postavljen popolnoma ločen od gledalcev, običajno v ograjeni kabini, z lastnim izhodom na prosto. Film je namreč jako vnetljiv in je radi tega treba skrbeti tako za varnost gledalcev kakor tudi operaterja, ker v slučaju požara, ki se pri filmu lahko razširi z naravnost blazno naglico, skoro vedno nastopi panika, ki zahteva še več žrtev kakor požar sam. Seveda oblast ognjavarne kabine ne zahteva za vse vrste aparatov. Dočim je kabina nujno potrebna pri velikih in srednjih aparatih, se izjemoma dovoljuje za prav majhne tipe aparatov postavljanje aparata na sicer nekoliko ločenem prostoru, navadno v ozadju dvorane. To velja zlasti za kino aparate, ki predvajajo samo filme, ki niso gorljivi. Dobe se namreč tudi že filmi, ki so nameščeni v povsem zaprtih, ognjavnih kovčkih, pa je namestitev dopustna v ozadju dvorane, pa najsi predvajajo povsem običajne vnetljive filme.

Doslej smo si ogledali običajne, velike kino projekcijske aparate, kakor jih imajo v splošnem srednje velika kino gledišča. Vendar ne smemo misliti, da pridejo za društva v poštev samo taki aparati. Imam namreč še

manjše aparate, v katerih teče tudi manjši, to se pravi, ožji film z manjšimi slikicami, kakor pri normalnem. Najbolj razširjeni aparati za te tako zvane ozke filme so znani Pathe Baby aparati, na katerih se predvajajo 100-meterski ozki filmi, ki tečejo 20 do 25 minut. Taki Pathe Baby aparati, ki seveda ne zahtevajo nikakršnih varnostnih priprav niti kabine ali posebnih izhodov, ker so ti filmi vsi negorljivi, dajejo seveda manjše slike na platnu in aparat stoji pri daljših dvoranah navadno v sredi dvorane. Slika na platnu zavzema pri največjem obsegu kake tri kvadratne metre. Taki aparati seveda tudi niso dragi; stanejo le 3400 Din in je njihovo upravljanje izredno enostavno. Potreben pa je zanje seveda električni tok, pa najsi bo izmenični ali istosmerni. Pathe Baby aparati imajo za razsvetljava le majhne, močne žarnice ter jih žene prav majhen motorček. Naj omenimo, da za te aparate društvu ni nujno potrebna lastna električna napeljava, ker se Pathe Baby aparati prav lahko navijajo z roko, za razsvetljava pa zadošča tudi električni tok, ki ga nudi večji akumulator. Seveda je treba vsak tak akumulator po vsaki predstavi na novo napolniti. Filme za Pathe Baby aparate ima v zalogi Prosvetna zveza. Ima jih že 110, tako poučnih kakor zabavnih. Izposojevalnina za tak film, ki je dolg 100 m, znaša 20 Din. Izposojevalnina Pathe Baby aparata pa tudi le 25 Din, seveda je treba vzeti v poštev še stroške, ki jih ima operater, ki gre z aparatom v kraj, kjer naj bi se film predvajal. Seveda ti aparati ne pridejo v poštev za resne

kino predstave, kljub temu pa bi jih moralo imeti vsako društvo, pa naj si nabavi tudi še celo kino projekcijski aparat.

Ker zahteva nabava kino projekcijskega aparata od društva v veliki večini: 1. precejšnjih adaptacij v dvorani; 2. zgraditev posebne ognjevarne kabine, z lastnim posebnim izhodom in 3. precejšnjo vsoto denarja za nakup kino projekcijskega aparata, je nujno potrebno, da si ogledamo kino projekcijski aparat kot povsem samostojno gospodarsko vprašanje, ki mora pri važnem in uspešnem prosvetnem delovanju prinesiti društvu v gotovem času tudi primerno kritje vseh izdatkov. Prosvetna zveza je v stanu dobavljati našim društvom kino aparate. Cena za te se giblje od 10.000 Din dalje. — Izposojevalnina za že omenjeni kino aparat v kovčku pa znaša 50 Din, seveda nosi društvo tudi še vse stroške za operaterja, ki film predvaja. — Ker moremo forej računati z najmanjšo nabavno ceno 10.000 Din, moramo še omeniti stroške naprave kabine in stroške za adaptacije v dvorani, kakor vrata in okna ter druge malenkosti, platno itd. Mirno lahko trdimo, da bodo ti stroški, zlasti pri starejših dvoranah, kjer bodo potrebne še posebne električne instalacije, gotovo precej posegli to minimalno nakupno ceno aparata. Iz tega sledi, da zahteva nabava kino aparata z vsem potrebnim, precej veliko investicijo društvenega denarja, oziroma visoko posojilo. Zato naj posebno podčrtamo željo, ki naj bi jo vsako društvo, ki misli v bližnji bodočnosti popravljati svojo društveno dvorano ali zidati nov dom, kljub vsemu štedenju nikdar ne pozabilo, da spada v vsako društveno dvorano projekcijska kabina, čeprav morda za nekaj let še brez kino aparata, in da morajo biti izhodi, okna in vse drugo urejeno tako, da pri naknadni nabavi kino aparata oblast ne bo mogla staviti novih zahtev glede na dvorano, oziroma kabino. Vsako društvo naj se zaveda, da bo poznejše popravilo in dozidava kabine, za katero bo skoro vedno, potem

ko bo prekasno, zelo težko najti primerne prostora, stala mnogo več, verjetno, da desetkrat več kakor tedaj ko se dom še gradi. Vpoštevanje tega nasveta bo tem bolj važno, ker so lahko vsi odbori naših društev trdno prepričani, da v bližnji bodočnosti društvo brez kina svojega prosvetnega programa ne bo moglo vršiti, še manj pa ustreči željam svojih članov.

Danes sicer prevladuje mnenje, da se kino obnese, to se pravi, izplača le pri društvih, ki imajo mnogo članov in ki so v krajih z mnogoštevilnim prebivalstvom. Vendar temu ni tako, zlasti še zato ne, ker mora stati vsako naše prosvetno društvo na stališču, da naj kino ne bo za to, da bi nosil dobiček, ampak naj v prvi vrsti služi pri izvrševanju prosvetnega programa. Res je, da z nabavo kino aparata in preuredbo dvorane po oblastvenih predpisih še ni konec stroškov. Saj je znano, da vsaka predstava zahteva posebne stroške. Tako znaša najemnina vsakega filma najmanj par sto dinarjev. Od vstopnine gre skoro tretjina za davščine. Nagraditi je skoro gotovo treba tudi operaterja, čeprav je društven član, zlasti še zato, ker ga ponekod ne bo lahko dobiti, saj bo moral, preden se usposobi, biti šest mesecev v praksi pri kakem drugem kinu. Med nadaljnje stroške vsake predstave moramo vštetiti uporabo električnega toka, odplačevanje kino aparata in stroškov za vse preuredbe v dvorani. Vse to bo ponekod gotovo težko, zlasti še zato, ker vstopnina ne bo smela biti visoka in bo število gledalcev razmeroma majhno. Kljub vsemu temu to ne sme uplašiti naših društev, saj imamo že zadosti zgledov, ki vsi pričajo, da se je tudi v gospodarskem pogledu obnesla nabava kino aparata razmeroma šibkim društvom.

Vsak, kdorkoli je že kdaj videl kako kino predstavo, je lahko ugotovil, da se skioptikon s svojimi slikami z učinkom kino predstav ne da primerjati. Zivljenje slik, ki nam jih nudi kino, je tako zelo živahno in toliko bolj pestro, da je uspeh kina in njegov zmagoviti pohod popolnoma gotov. Zato je prav,

če vzamejo vsa naša društva, ki doslej še nimajo kino aparatov, v resen pretes vprašanje, ali se morda vendarle ne bi v gotovi dobi izplačalo tudi njim nabaviti kino aparat. Obilica filmov, ki danes preplavlja svet, je zadosten dokaz, da je film postal najvažnejše, pomozno sredstvo za širjenje prosvete ali pa tudi strupa civilizacije. Da, film je brez dvoma v svojih premnogih izrodkih nevaren, a hkrati tako silen, da se proti njemu ni mogoče boriti z drugačnim orožjem kakor z enakim. Naloga in dolžnost naših prosvetnih društev je, da postavijo milijonom metrom slabega filma nasproti armado dobrih filmov. Tudi teh imamo mnogo. Ne smemo pa pozabiti velikega kulturnega dela, ki ga vršijo že druge države s poučnimi in poljudno-znanstvenimi filmi. Če pri nas ni mogoče uvesti v vsako šolo kina, ga pa naj zato dobi vsako naše prosvetno društvo.

Seveda smo doslej navezani le na tuje filme, vendar ne smemo misliti, da tudi pri nas izdelava domačih kulturnih in poljudno-znanstvenih filmov ne bi bila mogoča. Saj smo že dobili prvi slovenski film, ki nam je le v čast. Preden pa bo prišlo do resne domače produkcije kulturnega in poljudno-znanstvenega filma kakor tudi zabavnega,

pa moramo imeti vsaj gotovo število kino gledališč, za katere je razen v mestih prostora le še v prosvetnih domovih po deželi. Če bo enkrat zadosti kino aparatov pri nas, bo možna tudi lastna kino produkcija, s čemer se bo osamosvojili in ne bomo metali težke denarje za filme v tujino. Pred meseci se je v Belgradu osnovala tudi večja družba, ki bo začela s produkcijo, to je izdelavo naših filmov. Začetek je torej storjen.

Višek kinematografske tehnike pa je tako zvani zvočni film, to je film, ki nam hkrati z živimi slikami posreduje tudi glasbo, govor in vse druge šume in ropote, ki v resnici nastajajo pri prizorih, ki nam jih kaže film. Take vrste film je seveda še mnogo učinkovitejši, kar je razumljivo, če pomislimo, da pri takem filmu žive slike tudi govore, pojejo itd. Aparature za zvočne filme so žal še mnogo dražje od običajnih kino projektorjev. Prav tako ji višja najemna filmov. Zato ti filmi ne bodo še prišli tako hitro v poštev za naša društva, vendar lahko upamo, da bo tehnika našla sredstva, da bo pocela tako zvočne filme kakor tudi zvočne filmske kino aparate, s čemer bi bilo omogočeno tudi našim društvom doseči to za sedanjostopnjo kino tehnike idealno dovršenost.

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Občni zbor mariborske PZ. Dne 26. p. m. se je vršil občni zbor mariborske PZ., ki je bil obenem nekaka proslava njenega srebrnega jubileja — ustanovljena je bila namreč 29. novembra 1906 kot samostojna organizacija, dočim je obstajala že tri leta poprej kot nekaj pomožni odbor ljubljanske centrale. Predsednik dr. Hohnjec se je v svojem otvoritvenem govoru spominjal zaslužnih delavcev, ki so postavili z Zvezo močan jez proti raznarodovalnim stremljenjem nekdanjih oblastnikov in poudarjal, da je združevala ob priliki zadnjega predvojnega občnega zbora dne 3. aprila 1914 že 167 izobraževalnih društev s 138 mladinskimi zvezami (61 mladeniških in 77 dekliskih), ki so bila najdelavnejša ognjišča slovenske in katoliške misli v severnovzhodnem delu

ogrožene slovenske zemlje. Tajnik J. Kavčič je poročal, da je včlanjenih sedaj pri Zvezi 197 društev (4 več kot lani) z 282 odseki, 145 knjižnicami in 59.000 knjigami. Zveza izdaja posebno »Prosvetno knjižnico«, v kateri je izšlo doslej 9 zvezkov, dramatični odseki pri včlanjenih društvih so pa priredili okroglo 200 iger. Denarni promet Zveze je znašal lani 265.278 Din. V novi odbor so bili izvoljeni dr. Hohnjec (predsednik), dr. J. Jerač, dr. Fr. Vatovec, dr. Fr. Sušnik, M. Kranjc, J. Kovačič, J. Malešič, J. Slabej in prof. Potokar. Glede na resne čase, ki jih preživlja danes naš narod in na velike naloge, ki čakajo našo prosvetno organizacijo morda že v najbližji bodočnosti, bi bilo gotovo potrebno, da z zedinjeno Slovenijo, ki smo jo, hvala Bogu, dobili zadnja leta, prldemo čim prej zopet tudi do najožje zveze vseh naših organizacij, če že ne do edinstvenih.

V vsako prosvetno društvo socialno karitativni odsek! To geslo je bilo sklenjeno na zadnjem občnem zboru P. Z. Sklenili so to delegati 87 društev. Že ponovno je P. Z. pozvala društva, da ustanovijo ta odsek ter ji sporoče naslov voditelja tega odseka. Prav božični čas s svojimi prazniki, s svojo liturgijo nas k temu vzpodbuja. V božičnih praznikih tekmujejo svoji med seboj, da bi drug drugemu pripravili veselo iznenadenje, da bi drug drugega obdarili s primernim darom. Koliko pa je med nami otrok, sirot, kateri nimajo staršev, nimajo onih, kateri bi se o božičnih praznikih spomnili na nje. Koliko je med nami siromakov, kateri niti za vsakdanji kruh ne morejo zaslužiti. Koliko je med nami beguncev, kateri so morali zapustiti svoje rodne kraje in iti v tujino. Koliko je med nami bolnikov, katerih se na sveži večer nihče ne bo spomnil z božičnim darom. Vse te sirote, siromake, brezposelne, begunce, vse te naj obišče božičnica, prirejena v prosvetnem društvu. Ako ne božičnica, pa vsaj novoletnica ali Trije kralji. Ti prazniki torej narekujejo socialno dobrotelost v teh dneh in naj vsled tega ne bo društva, katero se ne bi spomnilo z božičnico ali novoletnico najbolj bednih in zapuščenih v območju svoje župnije. Prav hvaležni bomo za sporočila, kako so društva to božično poslanstvo izvršila.

Koledarček. Še pred prazniki izide društveni koledarček, katerega bodo dobila posamezna društva, včlanjena v Prosvetni zvezci. Cena mu je 10 Din. Prosimo in vabimo društvenike, kakor tudi društvenice, da segajo sedaj o božičnih praznikih in za novo leto pridno po društvenem koledarčku za l. 1932.

Naša knjižnica

Novе knjige. Za božič je izšlo zopet več lepih knjig, nekaj jih pa izide še v prihodnjih dneh. Zima je pač najpripravnejši čas za branje, zato imajo tudi knjižnice sedaj največ posla in če je knjižničar že kolikšak delaven, bo svoje obiskovalce in obiskovalke komaj zadovoljil. Vedno in vedno bo treba nabavljati novih del. Hvala Bogu, letos ima dovolj izbire.

Jugoslovanska knjigarna je izdala dva nadaljna zvezka svoje priljubljene »Ljudske knjižnice«. Prvi obsega dve zgodovinski povesti našega znanega pisatelja dr. Lovrenčiča in sicer »Publius in Hispania« ter »Cesta in njen vozelec«. Prva se godi v starem Rimu, druga pa na Goriškem v 13. stoletju, ko so živeli ponekod še zadnji ostanki paganskih Slovencev. Drugi zvezek pa obsega povest ruskega pisatelja A. Remizova »Na si-

njem polju«, ki nam opisuje detinska in dekliska leta hčerke podeželskega plemiča.

Mohorjeva družba nam je poklonila za praznike cel kup dragocenih darov. Razen rednih knjig za svoje naročnike je izdala namreč še 5 lepih knjig za doplačilo. Za kmetiško ljudstvo bo pač najvažnejše Simoničevo »Splošno poljedelstvo«, ki smó ga že dolgo pogrešali, kajti nekdanje Rohrmanovo je že davno zastarelo. Tako knjigo bi moral imeti pač vsak gospodar doma ter jo jemati zopet in zopet v roko, saj menda ne bo nikogar več, ki ne bi vedel, da je postalo tudi moderno kmetijstvo velika umetnost, ki zahteva neprestanega učenja. Jako poučna je tudi Terseglavova knjiga »Med nebom in zemljo«, ki nam popisuje zgodovinske preobrate v 16. stoletju in ki bi jo priporočali zlasti našim fantom. Knjižničarji naj te opczarjajo nanjo, saj se bodo iz malokatero toliko naučili, kot ravno iz te. Pisana je jako lahko, da jo bo z največjim zanimanjem bral tudi kmetiški fant. Mnog smeha, dobre volje in zabavnega ugibanja bodo v zimskih večerih povzročali Butkovičevi »Trdi orehi — veseli smehek«, ki vsebujejo več sto šal in ugank. Prepričani smo, da bodo leta in leta romali iz rok v roke. Mladina se bo pa jako razveselila tudi Brinarjevega »Kosmatina«, kralja notranjskih gozdov. Kakor nekoč »Lisica Zvitorepac«, tako bo sedaj tudi »Sgavi Kosmatin gotovo priljubljena snov za razgovore v dolgih zimskih večerih, saj uživa medved med našim ljudstvom mnogo simpatij. Zadnja knjiga za doplačilo so še Voduškov »Svete mašice«, prvi sličen molitvenik pri nas. Obsega namreč vse nedeljske in glavne praznične maše vsega leta natančno po sv. mašah, ki jih bere duhovnik. Tik pred prazniki je izšel končno še nov zvezek Mohorjeve knjižnice, ki obsega Jalnovo izvirno štiridejansko dramo »Bratje«. Snov je zajeta iz dobe naših bojov za Koroško in jo bodo igrali gotovo z velikim uspehom po mnogih naših odrih. Sezite po njej, ker bo privlačna novost za naše odre.

Cirilova tiskarna v Mariboru bo v svoji »Cirilovi knjižnici« tudi prihodnje leto nadaljevala z izdajanjem spisov po vsem svetu znanega pisatelja Karla Maya. Vsak mesec bo izšel po en snopič, ki se lahko naroče skupno, kar knjižnicam najbolj priporočamo. Plača se 10 obrokov po 13 Din. Na programu so pa prihodnje leto trije romani in sicer »V gorah Bolkan«, »V deželi Škipehtarjev« in »Zutic«. Vsi se gode na Balkanu, v dobi, ko je bil še po večini v turški oblasti, zato bodo vsakega še tem bolj zanimali. Prvi snopič² povesti »V gorah Balkan« je že izšel.

